

De liturgische kleuren van het kerkelijk jaar

KORT OVERZICHT

In de kerk zijn er door het jaar heen verschillende kleuren te zien. De kleuren paars, wit, groen en rood wisselen elkaar af. Elke kleur hoort bij een bepaalde kerkelijke periode en elke kleur heeft een eigen betekenis. Voor sommige kleuren is deze betekenis verbonden met kleuren zoals die in de Bijbel genoemd worden. Andere kleuren hebben een meer traditionele betekenis.

Paars

Paars is de kleur van inkeer, boete en soberheid.
Periode: Advent en Veertigdagentijd.

Wit

Wit staat voor zuiverheid en geluk.
Periode: Kersttijd tot Epifanie (Verschijning van de Heer, de zondag na 6 januari), Paastijd, Hemelvaartsdag en op Trinitatis (de zondag na Pinksteren).

Roze

Roze betekent vreugde voor het naderende Kerstfeest en Paasfeest.
Periode: Derde zondag van Advent (zondag Gaudete) en de vierde zondag in de Veertigdagentijd (zondag Laetare).

Groen

Groen is de kleur van verwachting en hoop
Periode: op de zondagen en weekdagen buiten de Kerst- en Paastijd, Advent en Veertigdagentijd.

Rood

Rood staat symbool voor de liefde en van de Heilige Geest.
Periode: Pinksteren.

Tijd van het kerkelijk jaar	Liturgische kleur
Advent (vier zondagen voor Kerst)	Paars
Derde zondag van Advent	Paars of roze
Kerstavond (24 december) tot en met Epifanie (6 januari)	Wit
Zondagen na Epifanie	Groen
Veertigdagentijd (vanaf Aswoensdag: 6 ½ week voor Pasen)	Paars
Vierde zondag van de Veertigdagentijd	Paars of roze
Palmzondag	Paars
Witte Donderdag, Paaswake – Paastijd	Wit
Pinksteren	Rood
Zondag Trinitatis (eerste zondag na Pinksteren)	Wit
Zondagen na Trinitatis	Groen
Doop en belijdenis	Wit of rood
Bevestiging ambtsdragers	Rood
Huwelijksdiensten	Wit
Uitvaartdiensten	Wit of paars
Wijding van een kerk	Wit

Geschiedenis en (bijbelse) betekenis van de liturgische kleuren in het kerkelijk jaar

UITGEBREID OVERZICHT

Geschiedenis van de liturgische kleuren

Het gebruik van verschillende kleuren in de kerk heeft te maken met de ruimte die er voor de kerk beschikbaar was. De eerste twee eeuwen van de christelijke kerk hadden de gelovigen geen specifieke ruimte waar de kerkelijke erediensten gehouden werden.

De tafel waar de Maaltijd van de Heer werd gevierd had toen ook geen permanente aankleding. Als het avondmaal of de eucharistie gevierd werd, deed men een wit kleed van zijde, damast of linnen over een tafel en zo werd het een altaartafel. In de loop der tijd is men dit tafellinnen gaan versieren. In het Latijn werd het kleed een antependium genoemd. De betekenis van het woord antependium is voorhangsel.

Toen de gelovigen een eigen kerkruimte hadden hing het antependium permanent over de altaar- of avondmaalstafel. Het primaire doel van het antependium is het bekleden van de tafel en de lezenaar. Daarna is het een manier geworden om via de kleuren van deze kleden de tijd van het liturgisch jaar aan te duiden.

De kleur wit bij de doop

Vanaf aanvang van de christelijke kerk was het de gewoonte dat dopelingen een wit gewaad aankregen als teken dat zij door het water van de doop gewassen zijn. Vanaf dat moment vangt voor hen een nieuw leven aan, dat met de kleur wit wordt aangeduid.

In het begin van de vijfde eeuw gaan ook voorgangers zich in het wit kleden. Pas in de twaalfde eeuw zijn er tekenen dat ook andere kleuren in de kerk worden gebruikt die een symbolische betekenis hebben. Deze kleuren worden gebruikt voor bepaalde liturgische vieringen of specifieke periodes van het jaar, zoals bijvoorbeeld de tijd van Kerst en Pasen. In het begin waren er grote lokale verschillen in het gebruik van liturgische kleuren. Vanaf de dertiende eeuw worden vanuit Rome richtlijnen gegeven. Hierdoor ontstaat er een meer uniform gebruik van de liturgische kleuren. Sinds het Concilie van Trente (1545-1563) is er binnen de Rooms-Katholieke Kerk een uniform beleid ten aanzien van het gebruik van kleuren in de kerk.

De betekenis van de kleur wit

De kleur wit is de enige liturgische kleur die sterk verankerd is in de Bijbel. Op verschillende plaatsen in de Bijbel komt deze kleur naar voren. Zo dragen de getuigen die gewassen zijn in het bloed van het Lam in het bijbelboek Openbaring de kleur wit (Openbaring 7:9 en 14). Deze kleur verwijst naar reinheid. Volgens Johannes, de schrijver van dit bijbelboek is wit ook de kleur van het koninkrijk van God (Openbaring 3:4).

Wit is van oudsher de kleur die bij de doop hoort. In de vroege kerk werden de dopelingen na onderdompeling met witte gewaden bekleed. Dopen deed men in de Paasnacht. Het licht van de verrezen Christus omstraalt hen. Wit is een feestelijke kleur. Met Pasen is de liturgische kleur wit en ook met Kerst kleurt de kerk wit, wanneer het feest van de

geboorte van Jezus gevierd wordt. Een nieuw leven vangt aan. Daar hoort de kleur wit bij. Ook bij uitvaarten kan men de kleur wit gebruiken. Dan verwijst de witte kleur naar het hemelse licht waarin de overledene opgenomen is.

De betekenis van de kleur paars

De kleur paars wordt gebruikt in de tijd van voorbereiding en bezinning. Paars is de kleur van Advent, de tijd van voorbereiding op het Kerstfeest. Tevens wordt de kleur paars gebruikt voor de Veertigdagentijd. Deze tijd is verbonden aan inkeer en boete. Paars is ook de kleur van de soberheid, bezinning en inkeer. Bij uitvaarten wordt deze kleur ook soms gebruikt.

De betekenis van de kleur roze

Op slechts twee zondagen van het kerkelijk jaar wordt de kleur roze gebruikt. Er zijn ook veel kerken waarin deze kleur niet gebruikt wordt en men zich in die periode blijft houden aan de kleur paars. Roze wordt gebruikt in het midden van de Adventstijd en in het midden van de Veertigdagentijd. Die zondagen worden 'bijna-Kerstfeest' en 'half-vasten' genoemd. Omdat de helft van de voorbereidingstijd er op zit, is het een beetje feest. Het paars van inkeer en boete wordt vermengd met het wit van het feest. Paars en wit maken samen de roze kleur.

De betekenis van de kleur groen

Groen is de kleur van de 'gewone' zondagse vieringen. Als er niet iets bijzonders is in het kerkelijk jaar is groen de liturgische kleur. In de zomer als er geen kerkelijke feesten en hoogtijdagen zijn is de kleur in de kerk ook groen. Het verwijst dan naar alles wat groeit.

De betekenis van de kleur rood

Rood is de kleur van het vuur. Deze kleur wordt verbonden aan het vuur van de Heilige Geest. In het bijbelboek Handelingen staat de uitstorting van de Heilige Geest beschreven op de allereerste Pinksterdag. De leerlingen van Jezus waren bijeen in de bovenzaal en zij kregen plotseling tongen als van vuur op hun hoofden. Deze tongen van vuur verwezen naar de komst van de Heilige Geest. Vandaar dat de liturgische kleur voor Pinksteren rood is.

Ook bij vieringen waarin de Heilige Geest een belangrijke rol heeft, zoals bij de bevestiging van ambtsdragers en beïjdenisdiensten is de kleur in de kerk rood. Echter, het rood heeft dan ook nog een tweede betekenis. Deze kleur kan ook verwijzen naar het bloed van de martelaren, die stierfen omdat zij van hun geloof in Jezus bleven getuigen. In het evangelie naar Johannes zegt Jezus tot zijn leerlingen: 'Herinner u het woord dat Ik u gezegd heb: Een dienaar is niet meer dan zijn heer. Als zij Mij vervolgd hebben, zullen zij ook u vervolgen' (Johannes 15:20). Deze kleur is daarmee van toepassing voor een dienst waarin een of meer ambtsdragers worden bevestigd.

Bron: <https://mens-en-samenleving.infonu.nl/religie/191531-de-betekenis-van-liturgische-kleuren-van-het-kerkelijk-jaar.html>

De indeling van het kerkelijk jaar en de namen van de zondagen

KERSTKRING

Advent

De Adventstijd (tijd van verwachting en uitzien) begint op de zondag vier weken voorafgaand aan Kerst. Deze zondag valt tussen 27 november en 3 december.

Eerste zondag:	<i>Levavi</i>
Tweede zondag:	<i>Populus Sion</i>
Derde zondag:	<i>Gaudete</i>
Vierde zondag:	<i>Rorate</i>

Kersttijd

Kerst: het feest van de geboorte van Jezus Christus, op 25 december.

Epifanie: de verschijning of openbaring van de Heer (of: Driekoningen), 6 januari. Dit wordt in de liturgie gevierd op de zondag na 1 januari als 6 januari op een weekdag valt.

De Kerstkring eindigt op de vierde zondag na Epifanie.

PAASKRING

In de liturgische kalender begint de Paaskring met Aswoensdag en eindigt met het feest van Pinksteren.

Veertigdagentijd

De Veertigdagentijd (of: vastentijd) begint met Aswoensdag, zesentwintig dagen voor Pasen en eindigt in de Paasnacht.

De zesde zondag in de Veertigdagentijd heet Palmzondag en luidt tevens de Stille of Goede Week in.

Aswoensdag:	<i>Misereris omnium</i>
Eerste zondag:	<i>Invocabit me</i>
Tweede zondag:	<i>Reminiscere</i>
De derde zondag:	<i>Oculi</i>
De vierde zondag:	<i>Laetare</i>
De vijfde zondag:	<i>Judica</i>
Palmzondag:	<i>Pueri Hebraeorum</i>
Witte Donderdag:	<i>Nos autem</i>
Goede Vrijdag	
Stille zaterdag:	<i>Sabbatum Sanctum</i>

Paastijd

De Paastijd loopt vanaf vooravond van Pasen (Paasavond en -nacht) tot en met Pinksteren (vijftig dagen na Pasen).

Paaszondag:	Resurrexi
Beloken Pasen:	Quasi modo geniti
Derde paaszondag:	Misericordia Domini
Vierde paaszondag:	Jubilate Deo
Vijfde paaszondag:	Cantáte Dómino
Zesde paaszondag:	Vocem jucundidátis. Rogate
Hemelvaart van de Heer:	Viri Galilaei
Zevende paaszondag:	Exaudi, Domine
Pinksteren:	Spiritus Domini

ZOMER- EN HERFSTKRING

Vanaf de zondag na Pinksteren, zondag Trinitatis (Drie-enigheidszondag), worden de 27 zondagen na Trinitatis geteld, tot en met Eeuwigheidszondag, de laatste zondag van het kerkelijk jaar (voordat de Advent weer begint).

Deze periode wordt ook wel onderverdeeld in de zomerkring (Trinitatis en de 12 zondagen erna) en de herfstkring (van de 13e tot de 27e en laatste zondag na Trinitatis). Daarmee is de kring van het kerkelijk jaar gesloten.

Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Kerkelijk_jaar